

КОТЕНКО В. Л.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**ЖАНРОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ІСПАНСЬКОМОВНОГО СПОРТИВНОГО
ДИСКУРСУ
(НА МАТЕРІАЛІ ПУБЛІЦИСТИКИ ФУТБОЛЬНОЇ
ТЕМАТИКИ)**

Статтю присвячено аналізу головних жанрових особливостей сучасного футбольного дискурсу іспанської спортивної преси. Виокремлено канонічні жанри та окреслено тенденції до жанрових новостворів, характерних для сучасних спортивних газет. Проведений порівняльний аналіз жанрового наповнення чотирьох головних спортивних видань Іспанії.

Ключові слова: жанр, спортивний дискурс, новина, хроніка, аналітична стаття, репортаж.

Статья посвящена анализу главных жанровых особенностей современного футбольного дискурса испанской прессы. Выделены канонические жанры и намечены тенденции жанровых новообразований, характерные для современных спортивных газет. Проведен сравнительный анализ жанрового наполнения четырех главных спортивных изданий Испании.

Ключевые слова: жанр, спортивный дискурс, новость, хроника, аналитическая статья, репортаж.

The article highlights the main genre characteristics of modern Spanish football media discourse. It determines canonical genres and marks newly created genres that characterize modern sports newspapers. The comparative analysis of genres of four major sports publications of Spain was also realized.

Key words: genre, sports discourse, news, chronicle, analytic article, analysis, report.

Іспанська мова спорту є гетерогенною за своєю природою, спортивна комунікація має свою особливу “філософію” [1:540], а тому термін “іспанськомовний спортивний дискурс” вже викликає неоднозначність його трактування з огляду на питання: що є складовими спортивного дискурсу, що формує собою матеріал та корпус дослідження, що є його жанровим наповненням, чи є,

наприклад, спортивним дискурсом телевізійні трансляції, радіокоментарі, віршівки вболівальників, офіційні та неофіційні гімни міжнародних змагань або реклама спонсорів спортивних змагань. Незважаючи на суттєвий доробок в загальній теорії вивчення жанрів (зокрема фундаментальні праці М. Бахтіна), особливості жанрового складу спортивного дискурсу на матеріалі іспанської мови не є достатньо дослідженими, що і зумовлює **актуальність** цієї розвідки. Її **метою**, отже, є окреслення загального спектру жанрового наповнення сучасного іспанськомовного спортивного дискурсу із виокремленням нових неканонічних жанрів, що його формують.

Еволюція спорту стала одним із тих феноменів, що спричинили найактивнішу за історію людства комунікацію. Діяльність, пов'язана зі спортивними змаганнями, спочатку вплинула на розвиток міжособистісних спілкувань, а потім поступово сприяла подоланню лінгвістичних, ідеологічних та релігійних бар'єрів [1:539]. Засоби масової комунікації, а зокрема спортивна преса, стали основними джерелами отримання інформації для вболівальників та любителів спорту, а сучасні електронні онлайн версії іспанських спортивних газет Marca, Mundo Deportivo, Sport, As цілком можуть замінити телебачення, оскільки завдяки своєму формату гіпертексту включають не лише графічні, іконічні елементи, але й повномасштабні відеотрансляції, що дають можливість коментувати ту чи іншу інформацію, перетворюючи цим самим концепцію газети у інтерактивний простір. Головною перевагою ресурсів такого формату є якнайшвидше оперативне отримання останньої інформації, їхня сторінка постійно оновлюється та доповнюється. **Предметом** нашого дослідження, проте, є зафіксовані тексти друкованих газетних видань. Іспанські спортивні газети є більш структурованими у жанровому відношенні на відміну від їх електронних варіантів, проте кожен номер відрізняється від попереднього, зважаючи на тематику подій та прагматичну настанову авторів (оспівування перемоги, критика поганої гри, виправдовування поразки тощо).

Спортивний дискурс ми визначаємо як відкрити багатогранну динамічну структуру, що ґрунтується на висвітленні та інтерпретації спортивних подій, конструюється усіма дотичними до спорту

акторами (спортсменами, тренерами, вболівальниками, журналістами і письменниками), формується строкатою палітрою стилів, жанрів та мовних художніх засобів, перебуває у діалогічних стосунках з іншими дискурсами, а також є чітко маркована суб'єктивним началом та домінантою експресивності. Іспанськомовний спортивний дискурс існує на помежів'ї публіцистичного, розмовного та художнього функціональних стилів і формується із корпусу текстів та позамовних утворень різних жанрів, що об'єднані між собою спектром спортивної тематики, а саме:

- новина
- репортаж
- хроніка
- аналітична стаття
- інтерв'ю
- книги науково- чи художньо-публіцистичного стилю
- ліричні жанри
- повідомлення спортсменів у соціальних мережах та мікроблогах
- телевізійні та радіопередачі
- музичні твори та кінематограф
- реклама.

Дослідники спортивного дискурсу К. Снятков, О. Малишева та І. Дубчак розглядають спортивний дискурс як медійний продукт, тобто спорт і мас-медіа ставляться у стосунки інкорпорації: спорт існує у вимірі ЗМІ. Ми не розділяємо такий підхід повністю, адже справедливо вказати, що за кількісними показниками той корпус, який ми відносимо до спортивного дискурсу, справді формується у ЗМІ: мова йде про газетний, журнальний, телевізійний, радіо- та Інтернет-жанри спортивної комунікації. Він абсолютно точно твориться медійниками та функціонує у сфері масової комунікації. Проте, якщо говорити про виключно письмовий канал передачі інформації, то не можна забувати і про інші жанри спортивного дискурсу, адже існують ще й поетичні та музичні твори, а також книги, написані науково-публіцистичним чи художньо-публіцистичним стилем, присвячені як одній конкретній події (наприклад, аналіз гри на Чемпіонаті Світу

одним з гравців¹), так і тексти, обрамлені формою мемуарів як наслідок закінчення кар'єри чи роботи у клубі². Такі одиниці спортивного дискурсу не вписуються у шкалу виключно медійності, а функціонують поза нею. Ми не вважаємо доцільним стверджувати, що уся публіцистика належить до медійного простору, особливо її книжковий варіант, адже існує тенденція як серед письменників дописувати у газети, так і серед журналістів – публікувати книги, стилістика яких не відповідає принципам побудови газетної чи журнальної статті. За нашим переконанням, варто говорити про існування спортивного дискурсу як полімедійного, але не як про єдиний дискурс мови спорту, що існує у вимірі мас-медіа. Перевагою саме такого підходу є те, що дискурс не обмежується рамками власне тексту, а включає також і соціальний контекст комунікації (що особливо важливо для Іспанії), який характеризує її учасників, процеси продукування й сприйняття мовлення з урахуванням фонових знань. Оскільки публіцистика є складним соціокультурним феноменом, що одночасно виявляє себе як у сферах журналістики (газетна/журнальна, теле-, радіопубліцистика), так і літератури (художня публіцистика)³, варто так само підкреслити, що іспанськомовний спортивний дискурс теж існує в межах як газетної, так і художньої публіцистики. Під художньою спортивною публіцистикою ми розуміємо різножанрові (мемуари, присвята, оповідь, історія тощо) книжки, написані як спортивними журналістами, так і самими спортсменами. Її, проте, ми не відносимо до сфери медійного продукту.

Повертаючись до проблеми визначення жанру, зазначимо, що жанром є тип одиниці дискурсу, що має особливі характеристики форми та змісту. Мова йде про комунікативний пристрій, визначений соціально та історично, про дискурсивну практику, прив'язану до

---

¹ *Reina P.* El mundo en nuestros manos. Así fuimos campeones / Pepe Reina. – Barcelona: Medialive, 2010. – 220 p.

² *Calderón L. J.* Historias del autobús del Real Madrid / José Luis Calderón. – Prime Books, 2014. – 194 p.

³ Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/faculty/jur/publications/visnyk30/Visnyk%2030_P1_03_Tytarenko.pdf

культури та суспільства [2:65; 250], абстрактне угруповання, об'єднане спільними формальними характеристиками [3:80]; регулятивне обрамлення інтердискурсивного характеру; те, що поєднує текст із дискурсом [4:98; 149]. За допомогою жанрів стає можливо виокремити конкретні зразки дискурсу із загальної дискурсивної формації. Журналістською інформацією у цьому контексті є звичне повідомлення актуальних та достовірних новин за допомогою технологічних засобів розповсюдження інформації, спрямоване до невизначеної кількості отримувачів та з метою виконання соціально значимої мети [5:121]. У межах спортивного дискурсу мова йде не так про виокремлення жанрів за методом Харріса (1952 р.), тобто про відбір певних апіорі ключових слів, що є характерними для конкретної дискурсивної формації, а радше про його прагматичну направленість, тобто конкретну настанову автора, що формується потребами його аудиторії. Так, спортивний заголовок, аналітична стаття чи репортаж існують в межах публіцистичного дискурсу за формою і водночас спортивного – за змістом; творяться ж вони суміжними між собою формальними мовними засобами, характерними для публіцистики.

За М. Бахтіним, мовні жанри (саме мовні, а не літературні) є стійкими типами висловлювань, характерними для кожної сфери використання мови. Саме висловлювання є реальними одиницями мовного спілкування [6:160]. Варто зазначити, що відносини між текстами і жанрами є потенційно складними: текст не може вписуватися в один лише конкретний жанр, він може змішувати і гібридизувати різні жанри. Саме з динаміки типів дискурсів та жанрів виникла ідея, що тексти не обов'язково повинні бути лінгвістично однорідними. Насправді вони можуть бути дуже різномірними, а також мати суперечливу стилістику і семантику [7:205]. Іспанськомовний спортивний дискурс формується саме такою строкатою палітрою жанрів: від газетних новин та аналізів до художньої публіцистики та поетичних творів.

У газетній публіцистиці, що є предметом нашого дослідження, виділяють три головних групи жанрів: інформаційні, інтерпретативні та аналітичні жанри [5:109]; існують також гібридні жанри. У межах

цих трьох груп виділяють тексти шести типів: новина, репортаж, хроніка, інтерв'ю, аналіз та аналітична стаття. Відповідно до рекомендацій Книги стилю газети El País, у пресі необхідно є ще наявність жанру документації (documentación) [8:40], однак текстів окремого такого жанру серед проаналізованого корпусу спортивних газет не було виявлено. Проте, тематично медіа-тексти з рубрик *Historia Marca* та *Personaje* містять характерні статистичні дані. Усі досліджувані мовні жанри об'єднані однією метою, сферою функціонування та агентами. Спільним знаменником для них виступає письмовий канал передачі інформації.

Новина вважається найчистішим жанром за шкалою “об’єктивність – суб’єктивність”. Головний критерій цього жанру – це опис героїв події, самої події, що є новиною, часових та просторових обставин, а також причини та мети, тобто це відповідь на питання “хто”, “що”, “коли”, “де”, “чому”, “навіщо”. Новина береться за основу, адже решта жанрів – це лише різні способи розвинути чи потрактувати її [9:171;224]. Новиною є актуальна подія, спортивні новини повідомляють сенсаційним стилем, тобто застосовується багато виразів, які були б неприйнятними для будь-якої іншої версії тієї ж щоденної газети. За спостереженням Н. Ернандеса Алонсо, новина є тим жанром, що у наш час є доволі маргінальним і зводиться до декількох рядків. Найважливішим у ньому виступає передати зміст новини та зробити це прямо і відкрито [10:64-65]. Головними критеріями формування новини є її актуальність та комунікативність. Проте існує думка, що новина – це не те, що відбувається, а текст, який трактує те, що відбулося [11:2126]. Така думка вже виключає собою твердження про абсолютну чистоту жанру новини. Іспанські спортивні газети доводять, що об’єктивність зберігається у новинах дуже відносно, адже повідомляється результат змагання, проте автори не утримуються від надання своїх оцінок: *A Mendilibar aún le queda por delante un buen puñado de deberes. Entre ellos, clonar el corazón de Puñal. ...Andrés Fernández metió la primera de sus dos manos milagrosas y revitalizó a los suyos* [As 19.08.2013, p.22]; *La victoria de dignidad* [As 24.06.2014, p.2]; *Barça, 2 – R. Madrid, 1. Los colosos vencen a los virtuosos* [el País 25.03.2015].

Репортаж: інформаційний жанр, метою якого є відтворення нещодавньої інформації про подію із наданням більшої кількості деталей [9:248, 249]. Репортаж є змішаним інформаційно-суб'єктивним жанром, його характер є описовим [12:2.2.4]. Суттєвою характеристикою цього жанру є вибірковість інформації, тобто репортажі присвячують найвідомішим спортсменам чи якомусь аспекту їхнього життя поза спортом. Варто також підкреслити, що в цілому репортажі втрачають своє значення у сучасній мові спортивних газет, а їхні функції переймають хроніки [10:64]. Текст тут посідає другорядну роль, для іспанських спортивних газет найголовнішим є паралінгвістичний та іконічний елемент у побудові матеріалу.

Хроніка: інформаційний жанр, проте при висвітленні подій автори експліцитно залучають свій аналіз та інтерпретацію, тобто це своєрідний гібридний жанр, що поєднує інформацію та інтерпретацію [9:269], та набуває рис репортажу чи аналізу. Вона не обов'язково мусить будуватися за хронологічним принципом, проте організація, баланс і розважливність є в ній фундаментальними [12:2.2.2]. Варто підкреслити вагому роль графічних елементів у такому жанрі: розмір та колір шрифтів, темне тло у випадку висвітлення поразок, розміри фотографій. У іспанських спортивних газетах хроніки доповнюються короткими (50 слів) повідомленнями інформативного характеру: *статистика, цифра, питання, факт, фото*. Хроніка за своєю чисельністю має абсолютну перевагу серед інших жанрів спортивної публіцистики.

Аналітична стаття: єдиний жанр, що не потребує обов'язкового включення інформаційного складника. Такі медіа-тексти виділяються з усього масиву спортивних повідомлень своїми заголовками та графічними помітками [12:2.2.6]. Деякі такі коментарі можуть бути досить сконденсованими (до 30 слів), коли автори без аргументування кваліфікують той чи інший вчинок за шкалою “добре – погано”, а інші – розлогішими, із наведенням деталей. Загалом коментарі характеризуються аналітичністю, оцінним судженням, наданням якісних характеристик. Це дуже гетерогенні, поліжанрові тексти, що водночас мають новинну та інтерпретативну функцію, а також виражають власну думку автора [11:1834]. Аналітичні статті

відповідають конкретному стилю автора, і редакція може вносити лише орфографічні рекомендації [8:53].

Говорячи про структуру та жанрове наповнення сучасних спортивних газетних видань, варто зауважити, що канонічні жанри новини, хроніки, репортажу та принаймні одного інтерв'ю у кожному випуску доповнюються новими. Так, у **контрахроніці** автори висвітлюють ті детальні аспекти головної події, що залишилися поза увагою у хроніці: якість покриття стадіону; самопочуття когось із гравців, що могло потім вплинути на якість його гри; особисті стосунки чи конфлікти між гравцями і тренерами. У таких жанрах переважає суб'єктивна домінанта автора, що твориться за допомогою персонального дейксиса, апелювання до читача, художніх засобів, окличних речень, реітеративних конструкцій, маркерів експресивного синтаксису, лексики розмовно-побутового стилю, фразеологізмів та сталих виразів.

Рубрику **Historia Marca** (газета “Marca”), **el personaje** (газета “Sport”) присвячують особливій ролі та становленню когось із гравців, розвитку молодого таланту, майбутньому потенційному трансферному гравцю тощо.

Жанр **питання-відповідь** (interrogatorio) спрямований на постановку питання, відповідь на які дають експерти із можливим прогнозуванням розвитку подій у майбутньому. Такі поради творяться за допомогою залучення епістемічної та деонтичної модальностей та відповідних модальних прислівників і прикметників: *cierto, probable, dudoso, improbable; obligatorio, permitido, prohibido*.

Ще одним новим жанром, що формує собою сучасний іспанськомовний дискурс, є включення соціальних мереж до газетного дискурсу, що особливо характерно для газети “Marca”. Так, рубрика **Tu equipo en un ‘tuit’** цитує повідомлення спортсменів, журналістів чи експертів з мікроблогу Твіттер та наводить їх без жодних орфографічних чи стилістичних правок. Метою включення таких дописів є не лише долучення експертної думки з першоджерела, але й наближення самого формату газетної статті до сучасного електронного. Дописи журналістів із характерним покликанням внизу сторінки так само наводяться у газеті.

Варто підкреслити, що спортивні газети долучають до свого змісту найрізноманітнішу палітру інших неканонічних жанрів: мова йде про опитування серед читачів, листи до редакції, ставки на перемогу тієї чи іншої команди, лотереї, гумор у графіках, розважальні ігри та телепрограми. Таким чином, суб'єктивізм основних жанрів та експресивність висловлювань журналістів чергується із об'єктивними графіками, думками експертів та фотографіями з місця спортивних подій.

Газети	As	Marca	Mundo Deportivo	Sport
Жанри				
Хроніка	✓	✓	✓	✓
Репортаж	✓	✓	✓	✓
Інтерв'ю	1	1	1	1
Аналітична стаття	✓	✓	✓	✓
Контрахроніка	✓	✓	X	✓
Інтраісторія	✓	X	X	X
Питання-відповідь (interrogatorio)	X	✓	X	✓
Інші неканонічні жанри	графічний репортаж	“Tu equipo en un ‘tuit’”	“Servicios: sudoku, ajedrez”	“El partido al minuto”
Коефіцієнт футбольних новин	70%	62%	55%	77%

Газети спортивної тематики мають різну структуру, почерговість висвітлення подій залежить від їх значимості (для газети “Marca” типовим є гра із вертикальним і горизонтальним форматом друку). В цілому, перша титульна сторінка газет має трирівневу структуру, що є характерно для усіх проаналізованих видань: головна новина та дві суміжні. Газета “As” активно долучає на першу строкату

шпальту з багатьма фотографіями ще й рекламне оголошення. Об'єктивність інформації забезпечується наведенням статистичних даних, квантитативного аналізу, інфографіки матчу, діаграм та жанру графічного репортажу (його активно застосовує газета "As"), прямим цитуванням (висловлювання дня, коментарі тренерів та гравців, що виступають дискурсивною стратегією (термін за [11:2089]) для залучення зацікавленості читача до того, про що йтиме мова далі).

Як це вже підкреслювалося вище, мова іспанськомовного спортивного дискурсу є гетерогенною за своєю природою, тобто розмовний реєстр комбінується із вжитком техніцизмів та розлогих аналітичних коментарів із активним використанням художніх засобів. Говорячи про стилістичні особливості іспанськомовного спортивного дискурсу, варто зауважити, що один і той же жанр може належати до різних стилів, а один і той самий стиль може бути представлений різними жанрами. Функціональні стилі не мають чітких схем, тому вони легше піддаються змішуванню [13:11]. Я. Ренкема у своїй праці, присвяченій вивченню дискурсу, наводить схему щодо класифікації дискурсів:

Символ "інформація" – інформаційний дискурс

Символ "експресія" – наративний дискурс

Символ "переконання" – аргументативний дискурс [14:70].

Проаналізувавши сукупно тексти іспанськомовного спортивного дискурсу за такою шкалою, можна стверджувати про неможливість його віднесення до одного з критеріїв: жанр новини може бути забарвлений не лише інформаційною, але й наративною інтерпретативною складовою, а хроніки, аналітичні статті, інтерв'ю, книги художньої публіцистики насичені експресивністю та аргументацією. Їхні мовні характеристики не є однорідними, а варіюються залежно від жанру. Для прикладу, жанр хроніки має характерні риси новини і коментаря, заголовок статті може бути наділений як об'єктивністю новини, так і судженням коментаря чи інтерв'ю, а контрахроніки можна назвати радше розлогим інформаційним коментарем.

Н. Ернандес Алонсо зауважує, що в сучасному спортивному дискурсі у спортивній журналістиці вже не існує індивідуального

авторського стилю, вся мова спорту є глобалізованою та стандартизованою, а національні характеристики з кожним сезоном мають все менше значення [10:218]. Ми не розділяємо таку думку, адже різні жанри проаналізованого корпусу довели, що журналістські хроніки відрізняються одна від одної залежно від авторства та редакційної політики, а також шкали значимості та драматичності події: чим вищий рівень змагання, тим більше художніх мовних засобів використовують автори для пояснення своєї позиції. Попри те, що офіційні наймасштабніші газетні видання у своїх публікаціях намагаються уникати провокативних висловлювань і обмежуються лише наданням переваги у першочерговості висвітлення тієї чи іншої події, на дискурсивному рівні дослідження мови спорту можна простежити вболівальницьку позицію редакцій. Так, якщо порівняти спортивні видання *Marca* та *Sport* за одну і ту ж саму дату, то непоодинокими є випадки, коли остання, на відміну від першої, висвітлює новини, пов'язані з ФК “Реал Мадрид” на сторінці №20, присвятивши таким чином 19 сторінок тексту подіям, пов'язаним з “Барселаною”; а на одній зі сторінок навіть включаються купони для купівлі ковдри із логотипом цього клубу чи акційна ціна на прапор “Барселони”, яку розміщують одразу на титульній сторінці.

Особливості жанрового наповнення іспанської періодики можна побачити у порівнянні з українською. Так, приклад газети “Український футбол” (24.02.2015) засвідчує, що вона абсолютно відрізняється і за структурною побудовою, і за жанровим наповненням. На 16 сторінках газети є 11 інтерв'ю, коротке зведення новин і контрольних матчів, інформація про жіночий футбол, статистичні дані про регіональний (Київська обл.) футбол та національні чемпіонати інших країн, рубрика “Цей тиждень в історії” та реклама. Мова 6 статей дуже важко піддається вписуванню у якийсь конкретний жанр: вона так само наскрізно суб'єктивна, проте показує радше особисті враження авторів від спортивних подій, ніж їх експертну оцінку.

Отже, категорії відкритості, суб'єктивності та експресивності є взаємопереплетеними у дискурсі спорту Іспанії, проте саме суб'єктивність ми визначаємо як головний показник у творенні жанрового наповнення газетної публіцистики, адже від постаті автора

та його особистих зацікавлень, інтересів і прагматичних настанов залежить сам контент спортивного повідомлення. Незважаючи на те, що вже у першому пункті розділу про журналістську етику у “Книжці стилю” найпопулярнішої іспанської спортивної газети *Marca* зазначається, що журналіст повинен оперувати лише перевіреними фактами і ніколи не надавати оціночних суджень, особистих думок чи критичних коментарів [12:1.2.1], такі випадки не є поодинокими. Діюверсія авторів спортивних матеріалів є яскраво вираженою у іспанській спортивній пресі. Для іспанськомовного спортивного дискурсу є характерним виражена вболівальницька позиція авторів. Так само варто зауважити жанрові новотвори *el personaje, historia, tu equipo en un 'tuit', питання-відповідь* і *контрахроніка*, кожне з яких має ще й соціолінгвістичну маркованість.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Blázquez N.* La nueva ética en los medios de comunicación: problemas y dilemas de los informadores / Niceto Blázquez. – Madrid: Biblioteca de autores cristianos, 2002. – 864 p.
2. *Calsamiglia Blançfort H., Tuesón Valls A.* Las cosas del decir: manual de análisis del discurso / Helena Blançfort Calsamiglia, Amparo Valls Tuesón. – Barcelona: Ariel, 2008. – 391 p.
3. *Rodríguez Cortés L., Adarve Camacho Mª M.* ¿Qué es el análisis del discurso? / Luis Cortés Rodríguez, Mª Matilde Camacho Adarve. – Barcelona: EUB, 2003. – 158 p.
4. *Herrero Cecilia J.* Teorías de pragmática, de lingüística textual y de análisis de discurso / Juan Cecilia Herrero. – Cuenca: Ed. Universidad de Castilla-La Mancha, 2006. – 286 p.
5. *Muñoz J. J.* Diccionario de periodismo / Javier José Muñoz. – Salamanca: Librería Cervantes, 2000. – 246 p.
6. *Бахтин М. М.* Собрание сочинений / Михаил Михайлович Бахтин. – М.: Русские словари, 1996. – Т.5: Работы 1940-1960 гг. – С.159-206.
7. *Методы анализа текста и дискурса* [Тичер С., Мейер М., Водак Р., Веттер Е.]. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2009. – 356 с.
8. *El País: libro de estilo.* – Madrid: Ed. Siruela, 1996. – 662 p.
9. *Álvarez A. I., Núñez R.* Leer en español / Alfredo I. Álvarez, Rafael Núñez– Oviedo: Ediciones de la Universidad de Oviedo, 2005. – 358 p.
10. *Alonso Hernández N.* Tendencias en el lenguaje deportivo actual / Nestor Hernández Alonso. – Madrid: Vision Libros, 2012. – 257 p.
11. *Lengua, discurso, texto.* I Simposio Internacional de Análisis de Discurso. – Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 2000. – 2200 p.
12. *Marca: libro de estilo: todo lo que hay que saber para informar y escribir con propiedad sobre el mundo del deporte.* – González-Palencia, Rafael. Madrid: La Esfera de los Libros, 2012. – 357 p.
13. *Киричук А. А.* Модус, жанр и другие параметры классификации дискурсов / Андрей Александрович Киричук. – М.: Институт языкознания РАН, 2009. – 19 с.
14. *Renkema J.* Introducción a los estudios sobre el discurso / Jan Renkema. – Barcelona: Gedisa, 1999. – 285 p.
15. *Maingueneau D.* Términos clave para el análisis del discurso / Dominique Maingueneau. – Buenos Aires: Nueva Visión, 1999. – 111 p.